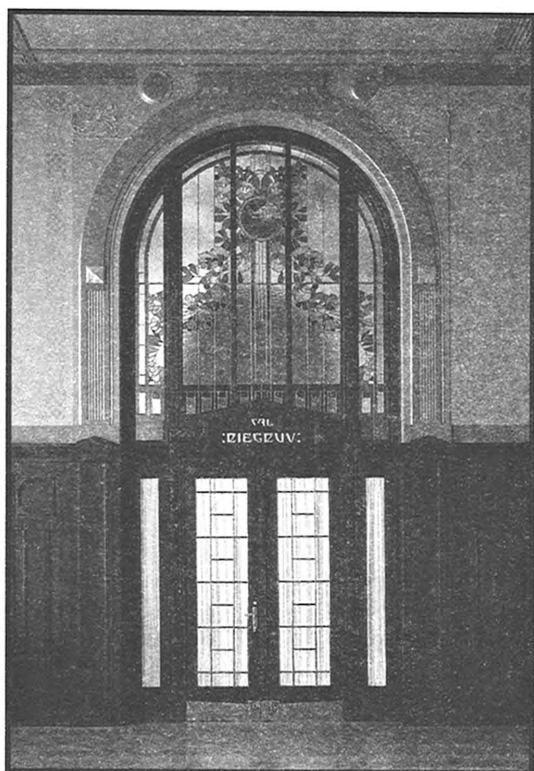

13/

Sklo v Obecním domě v Praze

SYLVA PETROVÁ

Ačkoliv bychom v Obecním domě jen stěží našli některou z reprezentativních prostor i místností technického zázemí, kde není sklo použito v podobě minimálně účelového, ale ještě častěji dekorativního prvku, ví se o něm velmi málo. Soudobé reportáže o dokončování stavby a její výzdobě¹⁾ se soustřeďují spíše na díla volného umění a o jednotlivých kreacích skla ve vazbě k architektuře se blíže nezmiňují. V souladu s tím se jimi nezabývá ani pozdější literatura o výzdobě Obecního domu. Autorství lze obecně přičíst oběma projektantům, avšak náročná díla ze skla se vyskytují zejména v interiérech, které navrhoval Antonín Balšánek. Na základě jediného dochovaného výčtu firem²⁾ není možno jednoznačně identifikovat ani konkrétní podíl jednotlivých výrobců na realizovaných dílech, lze jej však částečně vyvodit.

Vzhledem k tomu, že se skleněné prvky montovaly do exteriérů a interiérů dokončované stavby jako poslední, můžeme jejich provedení datovat do let 1910-1911, případně 1912, kdy dobíhaly dokončovací práce. Návrhy ovšem pocházejí z dřívějšího období, z let 1903-1905.

Jako autorské dílo je známa skleněná mozaika Hold Praze, provedená podle kartonu malíře Karla Špillara, vytvářející spolu s Šalounovým sousoším Ponížení a Vzkříšení národa kompoziční i ideový vrchol robustní, ještě silně neobarokní fasády paláce. Osvald Polívka do vize Obecního domu přenesl zkušenost s umístěním skleněné, figurativní, malířsky pojaté mozaiky na fasádě obchodního jednotkového domu U Nováků ve Vodičkově ulici (podle kartonu J. Preislera), který realizoval v letech 1901-1904.

Další skleněná součást průčelí Obecního domu – výrazně secesní markýza při hlavním vchodu se dvěma medailonky dívčích hlav, je návrhem architekta Antonína Balšánka z l. 4. 1909.³⁾ Tento šperk úctyhodného rozměru 4 m výšky a 7,5 m šířky, jenž korunuje celé vyznění hlavního, tj. východního vstupu do náměstí Republiky, vytváří intimitu interiéru ještě v exteriéru ulice. Jde o zavěšenou vitrail doplněnou barevnými konvexními opálovými čočkami, jejichž ukování provedl Josef Tůma. Sklo pochází z dílny firmy Wolf a Štětka, která zajišťovala sklářské realizace na průčelí, a tedy kromě této vitraile i okna v kopuli, pláště světel na pylonech apod. Pravděpodobně realizovala i okna Francouzské restaurace a Kavárny v přízemí, která se výrazně uplatňují nejen v interiéru, ale i ve vnějším dojmu fasády. Konstrukčně se jedná o velkorysý výkladce s vertikálně posuvnou spodní částí, jež tvoří zabroušená skla s leptanými pásy zasklená do kovových rámečků. Firma Wolf a Štětka patřila v této době s firmou Vlasáka jun. k nejznámějším pražským sklenářským závodům. Jednalo se o podnik majitelů Josefa Štětky a Karla Wolfa, který kromě vlastníků v Praze zaměstnával ještě dva pracovníky. Firma, založená v roce 1871, měla sídlo v Jungmannově ulici v Praze I a brusírnu ve Smetanově ulici v Praze II.⁴⁾ Jak můžeme dedukovat z dobového inzerátu,⁵⁾ firmě patřila v Milencích u Nýrska továrna na zrcadlová skla, a tak podnik mohl nabízet celý sortiment dekorativ-

Inzerát firmy Wolf a Štětka, 1893.

Podobenka Josefa Vlasáka jun., majitele firmy Josef Vlasák, 1914.

WOLF & ŠTĚTKA
SPIEGELFABRIK IN ANGELWÖHR
Post Neuern (in Böhmen).
Comptoir und Lagerräume
in Prag, II, Jungmannsgasse Nro. 37.
Fabrikation
aller Sorten $3\frac{3}{4}$ weisser polirter Spiegelgläser
glatt und facettirt, blank oder silberbelegt.
Bandelgläser
45 × 27 Centimeter (Judenmass) polirt, ebenfalls glatt und facettirt, blank
oder silberbelegt.
Spiegel in Gold- und Nussholz-Rahmen.
Export nach allen Weltgegenden.

ního plochého skla. Vzorník firmy, nalezený v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, dokládá, že Wolf a Štětka již v 90. letech 19. století pracovali podle vlastních, většinou neobarokních a neorenesančních vzorů na leptaných i pískovaných sklech. Již v roce 1924 získala tato zavedená firma další společníky, pány Václava Nováka a Viléma Dobzauera, později se přestěhovala do Lützowovy ulice v Praze II. Ve 30. letech ji pod stejným záhlavím získali nástupci původních zakladatelů.⁶⁾

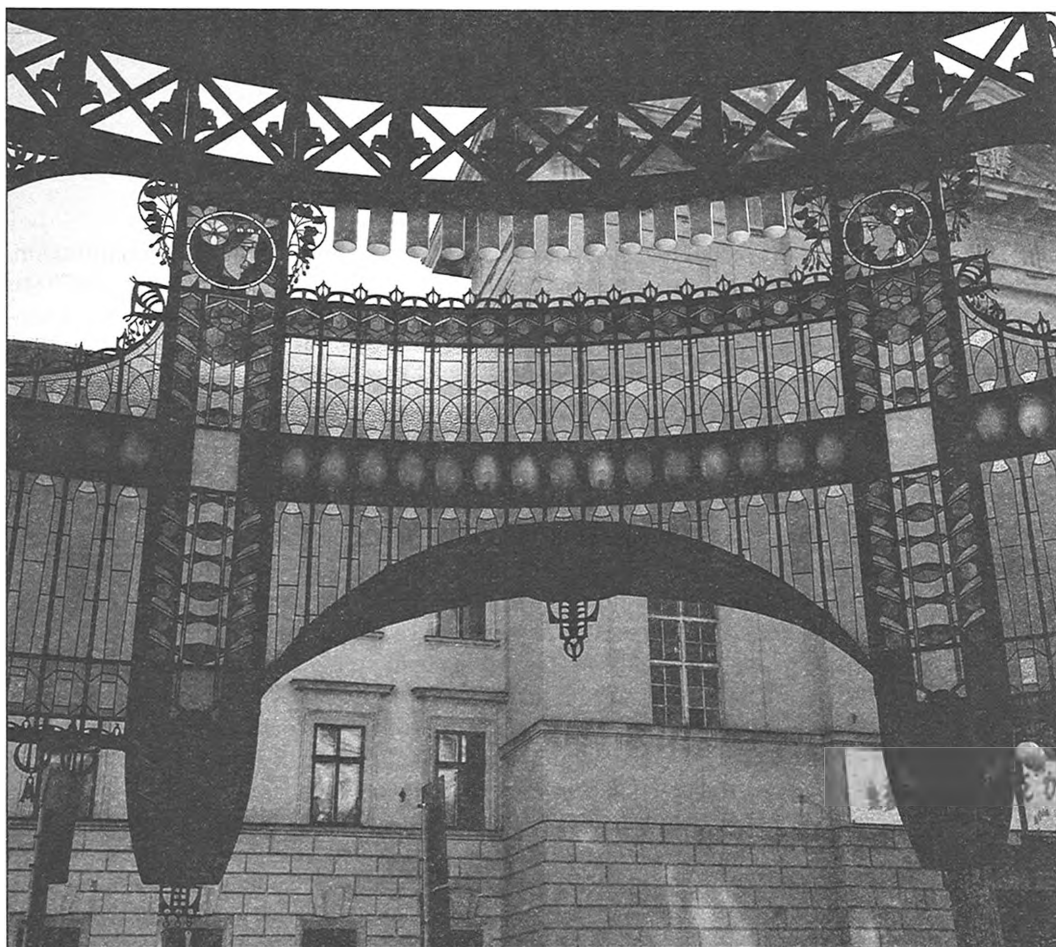
Sklo v interiérech Obecního domu, nepočítaje v to lustry, lze rozdělit do několika výrazných typů: okna, výkladce, zrcadla, dveřní a nadedvěrní výplně, schodištní okna, zrcadla, zrcadlové a dekorativní stěny.⁷⁾

Oken je v Obecním domě nespočet tvarů a i většina běžných užitkových oken může být chápána jako pozoruhodný uměleckořemeslný výrobek. Z hlediska skleněné výplně jsou však cenné především vitraile, které se vyskytují zvláště v prvním suterénu tzv. Noční vinárny v podobě lunetových oken-vitrailí. Sklářsky jde o vícebarevná, tzv. katedrální skla zakládána do olova v dřevěných rámech, komponovaná do nefigurativních kompozic. Stejnou formu a technologii mají vitraile Plzeňské restaurace, připojeného pódia (ve zjednodušené formě i šatny) a od vinárny se liší pouze dekorem. V přilehlém baru se setkáme s vitraili zasazenou v ocelovém rámu umístěném na stěně, zrcadly kolem dveří s fasetou a třemi zrcadlovými stěnami z dílů v lunetě.

Ve struktuře stavby se obdobné vitraile jako v 1. suterénu vyskytují i na jiných místech Obecního domu. Vždy jsou citlivě odstupňovány reprezentativní prostory od společenských a víceméně provozních místností. Z toho důvodu se nacházejí menší a ne tak zdobné vitraile na balkonu kavárny i restaurace, barevná okna jsou dále součástí galerie pro sbory Smetanovy síně a na schodišti. V centrální šatně, okně k prostoru jevištních tahů, v Červeném salonku i jinde najdeme okna: výplně z dílů vícebarevného skla (šatna) nebo i lisovaného ambrového skla, zasazeného do rámečků z kovu nebo mosazi. Obdélníkové, geometricky řešené jsou vitraile z barevného skla zasazeného do olova, jež zdobí stěny Červeného salonku.

Vrcholem sklenářské práce, a to nejen z technického hlediska, jsou ve Smetanově síni obří nástropní světlíky. Velmi bohaté a reprezentativní vitraile s vegetativními motivy, jež spolu s nástropní symbolickou malbou Alfonse Muchy vytvářejí jeden z nejsilnějších dojmů z interiéru Obecního domu, dotvářejí okna i dveře Primátorského salonku, původně v kombinaci s leptanými skly. Je pravděpodobné, že na stropu Smetanovy síně i na předlohách Primátorského salonku Mucha přímo spolupracoval.⁸⁾

Podobná situace jako s okny panuje v Obecním domě i v případě desítek dveří. Nejméně polovina z nich je prosklených buď barevným, katedrálním sklem (kanceláře, bufet, galerie restaurace), nebo sklem lisovaným, respektive leptaným s bílým dekorem. Vyložení uměleckořemeslné příklady dveří se na-

Markýza nad hlavním vstupem. Návrh A. Balšánek, zámečnická práce firma J. Tůma, sklářská práce firma Wolf & Štětka. (Foto Věroslav Hába.)

lézají v reprezentačních a společenských prostorách, zejména Primátorském, Sladkovského, Riegrově a dalších sálech, které byly navrženy individuálně. Tyto prostory mají bohaté nadedverní partie sklářsky pojedené vitrailemi a vsazeným fasetovým sklem do mosazi.

Leptaná skla dodala a montovala firma Josefa Vlasáka jun., jedna z nejznámějších českých sklenářských firem přelomu století. Její tradice sahá do roku 1889, kdy byla založena Josefem Vlasákem starším na Novém Městě pražském. V době, kdy se dokončoval Obecní dům, měl tento závod přes dvě stě realizací, dekorativních oken v pražských kostelech, kaplich, hotelech, soukromých vilách, lázních apod. Firma sídlila zpočátku ve Zlatnické ulici, pak se ale přestěhovala na Malé náměstí v Praze I., do bývalé provozovny závodu Syvalter.⁹⁾

Barevné vitraile pro celý Obecní dům zajišťovala firma Staněk & Šebek společně s Janem Kryšpínem, tzn. firmy, které se na výrobu a montáž tohoto druhu skla přímo specializovaly. Firma Jan Kryšpín sídlila v Karlově ulici, svoji kancelář a prodejnu měla na Mikulášské třídě v Praze I. Václav Staněk měl ještě před fúzí s firmou Šebek, ke které došlo těsně po roce 1910, svou dílnu v Haštalské ulici v Praze I. Společná firma poté sídlila v ulici Pštrossově.¹⁰⁾

Zrcadel je ve všech podlažích Obecního domu bezpočet – najdeme je v lóžích Smetanovy síně, balkonech, šatnách, chodbách, prodejnách, zádverích, saloncích, foyeru apod. Větší počet bezmála dvoumetrových fasetových zrcadel dotváří efekt kavárny a také Francouzské restaurace v přízemí, Primátorského salonku i hořejší cukrárny, kde jsou však zasazena do dřevěných zlacených rámu. Ve Slováckém salonku najdeme fasetovaná zrcadla v celé sestavě oválů. Tato skla, často broušená a vsazovaná do mosazi, provedl Jan Skřivánek.

Sklo v Obecním domě ukazuje vrcholné ukázky užitého umění českých architektů a uměleckého řemesla pražských firem počátku našeho století, tak jak si to žádala syntéza secesního projektu reflektující potřeby rozjitřeného národního citění a reprezentace.

Poznámky

- 1) Například rozsáhlé reportáže v časopisech: *Zlatá Praha*, 29, 1912, č. 14, nebo *Český svět* 8, 1912, č. 13-14.
- 2) *Architektonický obzor*, 9, 1912, s. 87.
- 3) *Tamtéž*, s. 41.
- 4) *Nový Pražský adresář pro král. hlavní město Prahu*, Praha 1898, s. 209.
- 5) *Export-Adressbuch des Prager Handelskammer-Bezirktes*, Verlag der Handels-, - und Gewerbe - Kammer, Praha 1893, s. 2 inzertní části.
- 6) *Adresář hl. m. Prahy*, Praha 1936, s. 310.
- 7) Viz Inventarizace OD SÚRPMO A14 E AR z 18. září 1991, oddily S, O, F.D.Y.
- 8) Jana Horneková, *Art Nouveau Windows in a Style of Alfons Mucha*, *Glassreview* 1974, č. 9, s. 25
- 9) *Jubileum 25letého trvání závodu pro umělecké sklenářství*, Praha 1914, str. 9.
- 10) *Chytilův adresář hl. m. Prahy*, část II., Praha 1904, s. 669.